

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ**

Інститут педагогіки НАПН України
відділ навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет
творча навчально-наукова лабораторія
«Гірська школа Українських Карпат»

**«Україно моя вишивана :
етнокультурний та освітньо-виховний
потенціал української вишиванки»**

**Збірник тез
II Міжнародної онлайн-конференції,**

присвяченої Всесвітньому дню вишиванки

20 травня 2021 р.

(електронне видання)

*За загальною редакцією
Н. Богданець-Білокаленко, І. Червінської*

Київ
Педагогічна думка
2021

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 8 від 05 липня 2021 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Червінська Інна Богданівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Хорошковська-Носач Тетяна Петрівна, науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Ліпчевська Інна Леонідівна, науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кічук Надія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Попова Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки : зб. тез II Міжнародної онлайн-конференції, 20 травня 2021 р. / за наук. ред. д. пед. наук Н. І. Богданець-Білоskalенко (електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2021. 137 с.

ISBN 978-966-644-599-8

До збірника увійшли тези учасників II Міжнародної онлайн-конференції «Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» (20 травня 2021 року), присвяченої Всесвітньому дню вишиванки. У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами етнокультурного та освітньо-виховного потенціалу української вишиванки: етнокультурні особливості вишивки різних регіонів України, українська народна вишивка як освітньо-культурне надбання соціокультурного простору України, освітній феномен вишиванки в епоху цифровізації суспільства, вишиванка як об'єднавчий код українців у світі та багато інших питань.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам, практикам освітянської галузі та всім, хто цікавиться долею України, її традиціями та культурою.

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-644-599-8

© Інститут педагогіки НАПН України, 2021
© Педагогічна думка, 2021

2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2003. 528 с.

3. Стельмахович М. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

Людмила Меленець,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: l.melenets@kubg.edu.ua

ВИШИВАНКА ЯК АРТОБ'ЄКТ У МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Ключові слова: вишиванка, вишивка, артоб'єкт, місто, простір, мурали.

Поява одягу, що виник як засіб захисту тіла від зовнішніх дій навколишнього середовища, сягає найдавніших часів людського суспільства. Він поступово вдосконалювався, ускладнювався, урізноманітнювався і, в основному, виконував практичну функцію. Прямими передвісниками одягу вважають татуїровку, окраску тіла з нанесенням на нього магичних знаків, якими людина намагалася захистити себе від злих духів та незрозумілих сил природи. Згодом візерунки татуїровки переносилися на тканину. Наприклад, різнокольоровий клітчатий узор татуїровки стародавніх кельтів залишився національним узором шотландської тканини [3].

Стародавнім національним українським убранням із оригінальним орнаментом та вишитими оберегами є вишиванки, до яких ще в давнину ставилися з пошаною, ретельно підбирали візерунки, вивчаючи їхнє значення. Вважається, що вишита сорочка – дуже сильний оберіг від злих сил. Як свідчать знахідки археологів, першими прикрашали свій одяг вишивкою скіфи.

Останнім часом вишиванки зі звичайного національного одягу переросли в культовий тренд. Мода прикрашати українським орнаментом не тільки вбрання, а й будинки, вулиці міста, прийшла в українське суспільство з 2014 року, коли почався бум на етнічні візерунки. Міла Князька-Ханова, яка пише про Київ і життя киян, на сторінках своєї публікації «провела» читачів по столиці України задля акцентування уваги на тому, де і що в місті прикрашено національним орнаментом [2].

Ми поділяємо думку автора про те, що вдало вписані в простір орнаменти виглядають доречно й красиво, додаючи місту національної ідентичності, а поява нових артоб'єктів щоразу викликає шквал емоцій.

Милуючись у столиці змістовим багатством і різноманітністю українських орнаментів, позитивні емоції можна отримати від споглядання

«вишиваних» зупинок міського транспорту біля метро «Лівобережна» та «Поштова площа», на вул. Автозаводській та ін. Гігантський вишиваний «наряд» – найбільший 3D-мапінг в Україні (52 метри) – прикрашав Батьківщину-матір під час проведення в Києві 62-го пісенного конкурсу «Євробачення-2017». Вишивкою в Києві прикрашені тротуари й сходи: Золотоворітський проїзд біля станції метро «Золоті ворота» нагадує гігантську вишиванку; український орнамент із плитки прекрасно вписався в архітектурний ансамбль історичної частини міста біля Володимирського собору. У парку «Наталка» біля будинку № 15 місцеві жителі розмалювали сходи, що ведуть до Дніпра: на сходах зображено величезні вишиті троянди червоного кольору з зеленим листям. У тому ж парку художники створили ще одні сходи, стилізовані під вишивку. Активісти прикрасили українськими орнаментами навіть сірі й однотонні бордюри. На «вишиваних» артоб'єктах можна й посидіти: алею вздовж Політехнічної вулиці деякий час прикрашала лавка з орнаментом, а «вишиті» лавки з цитатами українських поетів (зроблені з пресованої смоли, паперу й дерева) мають послугувати киянам та гостям міста впродовж 30 років.

Краса українських орнаментів підкорює й іноземних митців. Так, австралійський художник Гуїдо Ван Хелтен у 2015 році створив у центрі столиці два мурали, зобразивши українок у вишиванках. Героїнею першого стріт-арту стала Леся Українка. На фасаді одного з будинків по вул. Стрілецькій біля Золотих воріт художник зобразив її в білій сорочці з червоною вишивкою, а славетна поетеса потопає в конваліях на честь її першого вірша. Інший мурал художник створив на бульварі Лесі Українки: на рекордно великій вуличній картині на 14-поверховому будинку зображена дівчина, яка приміряє вишиванку. Мурал присвячено красі українських жінок. Його розміри мали намір зафіксувати в Книзі рекордів Гіннеса як найвищий у Європі (висота картини – 53 м, а загальна площа – 742 кв. м) і як найбільша намальована вишиванка у світі.

Чи можемо ми говорити про те, що будинки, як і люди, одягаються? Якщо передвісником одягу вважають татуювання, окраску тіла, то мурали (від іспан. *muro* – стіна) є художнім розписом зовнішніх стін будинків (образ на стіні), а історично – продовженням монументального живопису. Сучасний вуличний стінопис у містах України виконує декоративну роль, прикрашаючи райони з одноманітною архітектурою, надаючи їм індивідуальних рис, наближуючи до людського масштабу, створюючи новий образ міст, який зрештою змінює старий. Такі зображення муралів із вигадливими композиціями в різних стилях і техніках виконання роблять їх дружніми для візуального сприйняття, а ще можуть підкреслювати особливості місцевості. Нерідко мурали називають масштабними малюнками, міський простір ніби зменшується, оскільки набуває рис квартирності. Завдяки цікавим сюжетам з'являються нові туристичні маршрути як для огляду муралів, так і ознайомлення з історичними та

сучасними особливостями міста. Мурали піднімають соціальну активність і є засобом розвитку громадянської компетентності [1; 4].

Жителі міста по-різному ставляться до мурал-артмистецтва (кожен має свої смаки і вподобання), не складає виключення і мурал «Дівчина у вишиванці». «Традиційний розпис житла мав не лише естетичну, а й знакову природу, оскільки орнаменталістика на хаті мала повідомити кожному, хто проходить повз хату, яка тут родина живе. У такий спосіб поширювалась інформація через оздобу своєї садиби» – таку думку фольклористки Олени Івановської поділяють й автори парціальної регіональної програми для дітей старшого дошкільного віку «Я – КИЯНИН». Програма ставить за мету задоволення освітніх потреб киян шляхом створення умов для гармонійного розвитку дітей старшого дошкільного віку з урахуванням специфіки столичного мегаполісу, що, осучаснюючи давню українську традицію, останнім часом активно демонструє вишивки та одягається у вишиванки [5].

Підтримуючи інтерес до самобутньої культури столиці, її артоб'єктів, створюючи умови для поступового залучення дитини до українських і світових культурних надбань, підтримуючи інтерес та стимулюючи бажання зробити свій внесок у покращання найближчого оточення дитини (свого дому, освітнього закладу, вулиці тощо), дорослі мають утверджувати ідею про орнаменталістику, що постає на бруківці, на лавках, на будинках, у ліфтах і двориках як своєрідне маркування свого простору: тут – Україна, ми – українці, наш національний одяг – вишиванка.

Література

1. Голуб О. Є. Мурал. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=70272. Дата звернення: 20.06.2021.
2. Князька-Ханова М. Київ у «вишиванці»: де і що в місті прикрашають національним орнаментом. 2017. URL: <https://kiev.segodnya.ua/ua/kiev/kommunalka/kiev-v-vyshivanke-gde-i-cho-v-gorode-ukrashayut-nacionalnym-ornamentom-1069983.html>. Дата звернення: 20.06.2021.
3. Одяг: історія виникнення та основні функції. 2010. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10478/>. Дата звернення: 20.06.2021.
4. Поднос В., Грищенко М., Вербицький І., Тищенко І. Мурали – втілення символічної влади для зміни образу міста. 2016. URL: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/muraly-vt%D1%96lennya-symvol%D1%96chnoyi-vlady-dlya-zm%D1%96ny-obrazu-m%D1%96sta>. Дата звернення: 20.06.2021.
5. «Я – Киянин»: *регіональна парціальна програма розвитку дітей старшого дошкільного віку*. Харків : Вид-во «Діса-плюс», 2018. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25338/>. Дата звернення: 20.06.2021.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
Віра Андрич «Вишиване мистецтво старовинного села Банилів, що над Черемошем» – шлях до відродження народних традицій та ремесел.....	5
Людмила Березовська Ознайомлення дітей дошкільного віку з українським національним одягом.....	8
Олена Біла, Тетяна Кісікова До питання про організацію етнокультурних проєктів з молодшими школярами інклюзивних класів.....	12
Наталя Богданець-Білоskalенко Національно-культурний компонент змісту навчання лексикології і фразеології української мови	14
Алла Богуш Вишиванка у житті української дитини.....	17
Марина Бублик, Земфіра Кондур Основні складові ромського національного вбрання.....	21
Наталія Васюта, Юлія Касьян Потенціал української народної вишиванки як національного символу у вихованні дітей дошкільного віку.....	23
Оксана Вашак, Людмила Мартиросян Ознайомлення студентів з українською народною вишиванкою як засобом національного виховання.....	26
Леся Височан, Лілія Стахів, Сузанна Волошин Патріотичне виховання майбутніх учителів початкових класів (на прикладі проведення виховного заходу «Чарівний світ вишиванки»).....	29
Наталія Власова Традиційні українські орнаменти.....	33
Оксана Гавадзин Семантика покутської сорочки: динамічний аспект.....	35
Оксана Галайчук Традиційна сокальська вишиванка: особливості крою та колористики....	37
Катерина Гораш Збереження української національної ідентичності: освітні проєкти в Україні та за її кордонами.....	39

Ольга Горбач	
Роль вишиванки в національно-патріотичному вихованні сучасної молоді.....	41
Оксана Горда	
Українська вишиванка в лінгводидактичному аспекті.....	44
Олена Горошкіна	
Національно-культурний компонент змісту навчання української мови в 5 класі НУШ.....	46
Віолетта Дутчак	
Етнокультурні коди в бандурному мистецтві України й діаспори	48
Світлана Замрозевич-Шадріна	
Вишита сорочка як символ здоров'я.....	50
Любомира Ілійчук	
Формування етнічної свідомості особистості засобами української народної вишивки.....	52
Ольга Караман	
Методичні поради для виконання артикуляційної гімнастики	54
Станіслав Караман	
Використання виражального потенціалу стильових різновидів української мови	56
Світлана Кондратюк	
Кролевецькі рушники – код Сумщини.....	58
Анна Костюкова	
Історичний контекст вишивки як засіб формування національної свідомості в учнівської молоді.....	61
Віолетта Лаппо	
Підготовка майбутніх вчителів до інтеграції гуцульської етнокультури в освітній процес початкової школи.....	63
Галина Лемко	
Ціннісно-виховний потенціал української вишиванки для формування особистості школяра.....	65
Людмила Меленець	
Вишиванка як артоб'єкт у міському просторі.....	67
Ольга Мицкан	
Буковинський традиційний народний стрій як об'єкт дослідження та джерело творчості в сучасному моделюванні одягу.....	70
Наталія Никорак	
Вишиваний світ Ксенії Колотило	72
Марія Новосад	
Українська символіка в національній вишивці.....	74
Тетяна Оуєргі	
Збереження національної ідентичності за кордоном: освітньо-виховний аспект.....	77

Юлія Павленко	
Внесок Олени Пчілки у справу збереження і розвитку української народної вишивки.....	80
Наталія Павлущенко, Наталія Данько	
Семантика символів на вишивках Сумщини.....	82
Любов Пена	
Тексти про українську вишивку як дидактичний матеріал під час вивчення мови.....	85
Оксана Поясик	
Вишиванка як засіб етнокультурної традиції Карпатського регіону.....	88
Анжела Просенюк	
Формування міжкультурної взаємодії студентів педагогічного профілю засобами української вишиванки.....	90
Юлія Руденко	
Використання інноваційних технологій при ознайомленні дітей дошкільного віку з українською вишивкою.....	94
Діана Сабол	
Емоційна складова української народної вишивки.....	96
Зіновія Сірецька	
Одвічна краса орнаментального мистецтва Георгія Гараса.....	99
Любов Слатвинська	
День вишиванки в Торонто! «Вишиванка єднає українців»	101
Валентина Снегірєва	
Рослинні символи української культури на вишиванках і в піснях.....	102
Галина Темник	
Вишиванка як елемент країнознавчої компетентності у процесі вивчення української мови як іноземної.....	104
Лідія Тимків	
Психотерапевтичний потенціал вишивки в контексті діяльності шкільного психолога.....	106
Ірина Товкач	
Вишиванка в житті сучасної дитини: психологічний аспект.....	109
Ольга Третяк	
Виховний вплив крилатих висловів про вишиванку на учнів початкової школи.....	112
Віра Фижделюк	
Освітньо-виховний потенціал вишивки в контексті мистецької освіти....	116
Олена Фідкевич	
Український національний костюм як засіб символізації в художній системі «Вечорів на хуторі поблизу Диканьки» М. В. Гоголя.....	119
Тетяна Хорошковська-Носач	
Вишиванка як символ національної ідентичності українського народу...	123

Інна Червінська	
Освітньо-виховний потенціал етнокультурної спадщини регіону Українських Карпат у формуванні духовної культури зростаючої особистості.....	125
Антоніна Шевчук	
Креативне освоєння суб'єктами дошкільної освіти потенціалу української вишиванки.....	128
Лариса Шевчук	
Диференційована робота учнів з текстами про вишиванку в початковій школі.....	131